

TERÜLETI VERSENYKÉPESSÉG ALAKULÁSA

A területi versenyképesség a vállalkozások gazdasági versenyképességén túl magában foglalja az adott terület fizikai, környezeti és humán adottságait. Ennek megfelelően a gazdasági tényezők mellett a képzettség és az elérhetőség területi alakulása is fontos vizsgálati szempont.

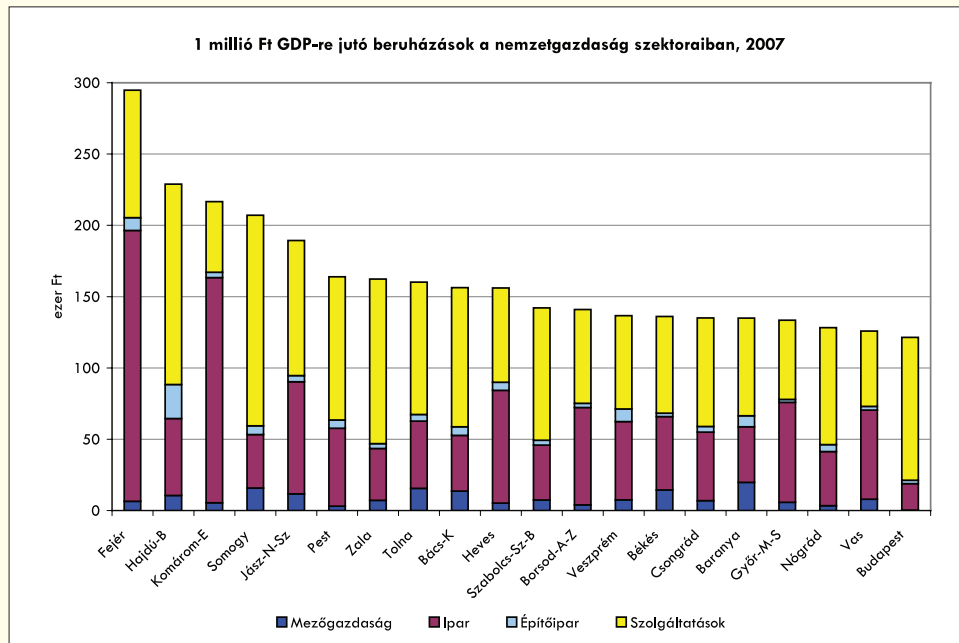
Gazdasági alaptényezők

Az egymillió Ft **GDP-re jutó beruházások** értéke 2007-ben 152 900 Ft volt, ami azt jelenti, hogy a megtermelt bruttó hazai termék 15,3%-át forgatták vissza a gazdaságba, további termelőeszközök felhalmozása céljából. A beruházások GDP aránya jól mutatja a dinamikus fejlődés térségeit: Fejér megyében megközelítette a 300 000 Ft-ot, miközben Budapesten és Vas megyében a 130 000 Ft-ot sem érte el. Az átlagnál még lényegesen magasabb volt a GDP-re jutó beruházások értéke Hajdú-Bihar, Komárom-Esztergom és Somogy megyében.

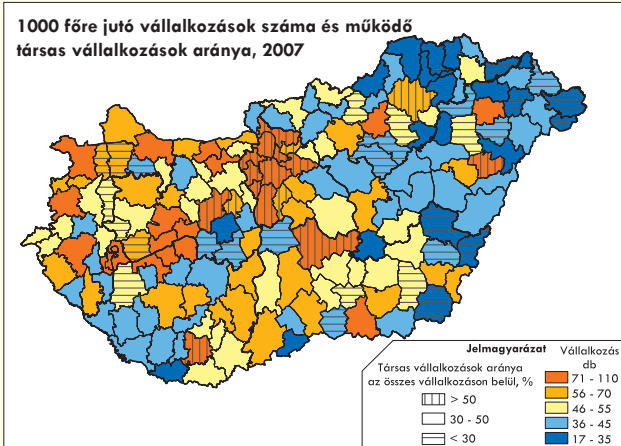
A társas vállalkozások **jegyzett tőkéjének** valamivel több mint fele, 57%-a a határa-

inról túlról érkezett. A külföldi tőke aránya kiemelkedően magas területi különbségeket mutatott: 2007-ben a Szentgotthárdi, Szombathelyi, Dabasi, Esztergomi kistérségek több mint 90%-os külföldi tőke aránya állt szemben pl. a Mezőcsáti, Sellyei, Mórahalomi, Nyírbátori kistérségek alig 1-2 százalékos arányával. Domináns külföldi tőkerészesedés (>50%) jellemző a budapesti agglomerációban, valamint a Balatontól északra és nyugatra fekvő dunántúli kistérségekben. A magas területi koncentráció is jelzi, hogy a külföldi nagybefektetők még mindig főleg a fejlettebb térségeket részesítik előnyben.

Magyarországon 2007-ben is a vállalkozások koncentrálódása volt jellemző. Az **1000 főre jutó**

1000 főre jutó vállalkozások száma és működő társas vállalkozások aránya, 2007

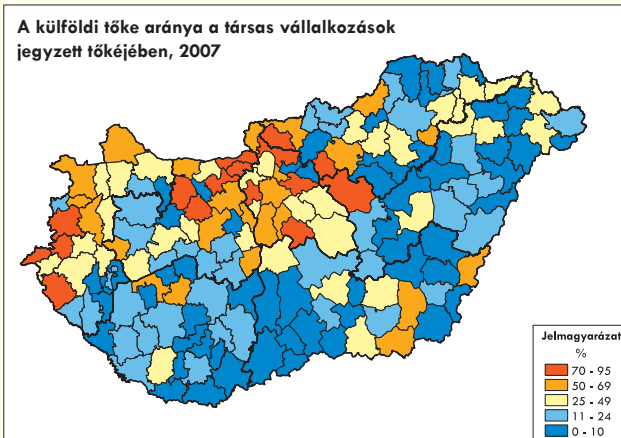
működő vállalkozások átlagos száma az összes vállalkozás esetén 68, míg a társas vállalkozások esetén 35 volt. A Budapesti, Budaörsi és Balatonfüredi kistérségek esetében a 100-at is elérte, illetve meghaladta a vállalkozások fajlagos értéke, miközben többek között a Bodroghközi, Sellyei,

Baktalórántházai kistérség esetében a 30-at sem érte el a mutató.

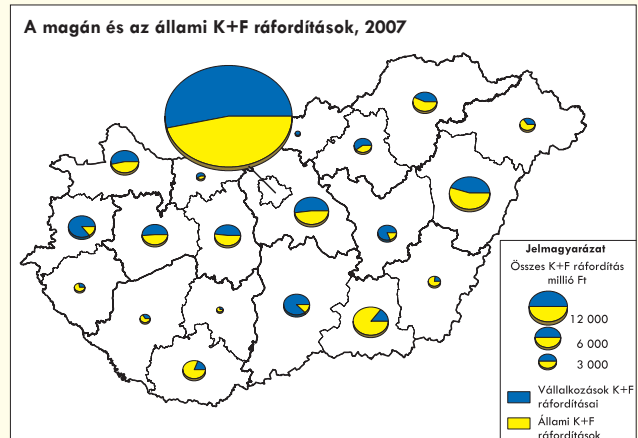
Az alacsony foglalkoztatás az egész országra jellemző, azonban a keleti és déli megyékben még markánsabban jelentkezett. A **lakosság aktivitása**, vagyis a foglalkoztatottak és a munkanélküliek munkaképes korú népességen belüli aránya, Zala és Vas megyében, valamint a fővárosban haladta meg az eleve alacsony, 61,9%-os átlagot. A legalacsonyabb értékkel rendelkező Szabolcs-Szatmár-Bereg, Baranya és Hajdú-Bihar megye legalább 12 százalékponttal maradt el ettől, vagyis itt csupán a munkaképes korú lakosság fele volt alkalmazásban.

A kutatás-fejlesztést és összességében az innovativitás teljes spektrumát nagyon erős területi koncentráció jellemzi, ugyanakkor az erre fordított összegek koncentrációja lassan csökken. 2007-ben a főváros részesedése a **K+F ráfordításokból** meghaladta a 60%-ot. Az egyetemi központok közül Hajdú-Bihar és Csongrád megye rendelkezett még

A külföldi tőke aránya a társas vállalkozások jegyzett tőkéjében, 2007

A magán és az állami K+F ráfordítások, 2007

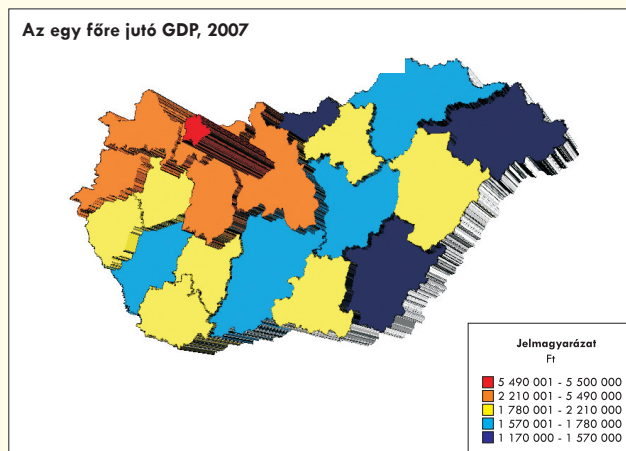

5-6 százalékos koncentrációval, miközben Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2-3%-os aránya egyetemeik K+F tradíciói ellenére alig számottevő.

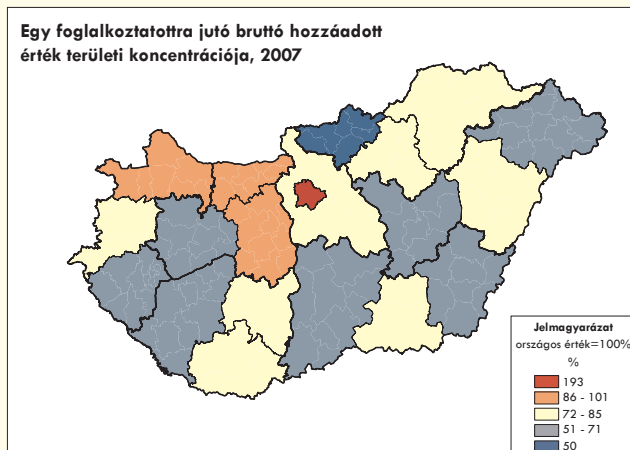
Gazdasági teljesítmény

Magyarország gazdasági teljesítménye az egy főre jutó GDP alapján 2007-ben az előző évi értéktől 4%-kal volt magasabb, és kicsivel meghaladta a 2,5 millió Ft-ot. Továbbra is kimagasló a főváros szerepe, hiszen 5,5 millió Ft/fő értéke az országos átlagot több mint kétszeresen, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljesítményét négyszeresen, Nógrád megye fajlagos GDP-jét pedig közel ötszörösen haladta meg. Mellettük még Békés, Somogy és Jász-Nagykun-Szolnok megye tekinthető a fajlagos GDP alapján a leginkább elmaradott térségnek, hiszen teljesítményük az átlag kétharmadát sem érte el 2007-ben.

A foglalkoztatottak számához viszonyított bruttó hozzáadott érték, vagyis a **termelékenység** szintén

Egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték területi koncentrációja, 2007

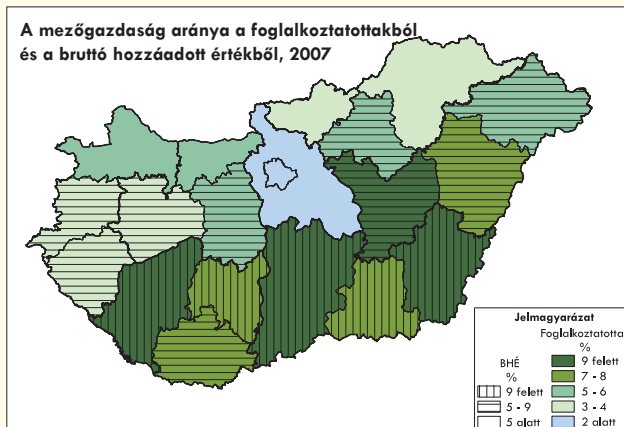
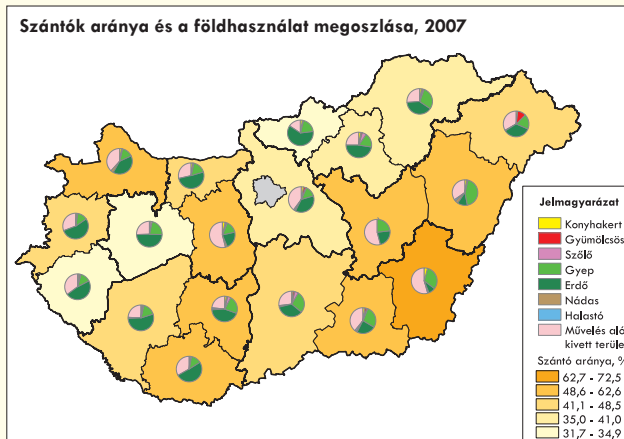

tén kimagasló a fővárosban. Az országos átlagot 2007-ben (5,6 millió Ft) egyedül Budapest haladta meg, méghozzá majdnem kétszeresen. Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye termelékenysége érte még el az átlagot, de a legalacsonyabb termelékenységgű Nógrád megye csak az országos érték felét érte el.

A **bruttó hozzáadott érték** (BHÉ) megoszlása a fő ágazatok között jól mutatja az ország gazdasági szerkezetét, a szolgáltató szektor túlsúlyát. A szolgáltatások részesedése az összes BHÉ-ből 69%-os, az ipar és építőiparé 27%-os, a mezőgazdaság, vad-, erdő- és halgazdálkodás ágé 4%-os volt.

Mezőgazdaság

A **földhasználat** megoszlása Magyarországon 2007-ben is a szántók túlsúlyát mutatta (48,4%), második helyen az erdőterületek álltak, hiszen az évtizedek óta tartó folyamatos erdősités eredményeként sikerült az erdőterület arányában 20%

közeli értéket elérni. Az erdők között továbbra is magas a leromlott, illetve eleve kis értékű telepített fenyvesek, nemesnyárasok, akácosok aránya. Nógrád megyében az erdők képviselték a terület 41,4%-át, ez a megye az egyetlen, ahol az erdőterület meghaladta a szántók területét. Az erdők és szántók aránya szabályos inverz megoszlást

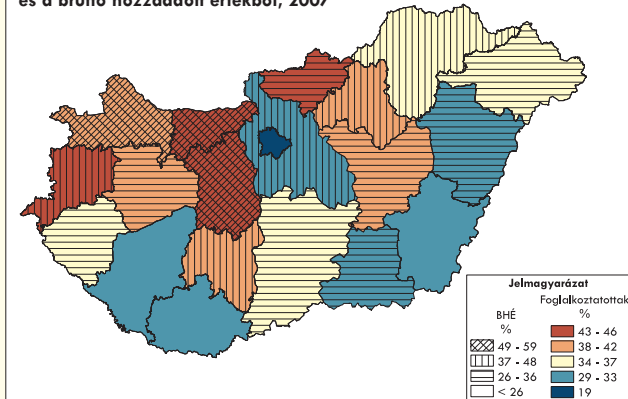
mutat a megyék között, így a szántóterület arányában első Békés megye az erdők arányában az utolsó. A harmadik legjelentősebb földhasználati forma hazánkban a művelés alól kivett területek. A 2007-es 17%-os arány évek óta növekszik, az infrastruktúrafejlesztés – főként a gyorsforgalmi utak építése, a zöldmezős beruházások és lakóterületek növekvő kiterjedése – miatt.

A mezőgazdaság, vad-, erdő- és halgazdálkodás az országban a foglalkoztatottaknak csupán 4,7%-ának adott munkát 2007-ben. A legnagyobb **agrárfoglalkoztatás** Bács-Kiskun megyében volt, ahol a 10%-ot is elérte részesedése. A leginkább agrárprofíllal rendelkező megyék a Dél-Dunántúlon, valamint az Észak- és Dél-Alföldön találhatók. E térségekben – Szabolcs-Szatmár-Bereg kivételével – 7–10%-os agrárfoglalkoztatás jellemző. A **mezőgazdasági vállalkozások száma** folyamatosan csökken, 2007-ben már kevesebb, mint 23 000 ilyen vállalkozás működött, ami az összes működő vállalkozás 3,3%-át jelentette. A legmagasabb értékek az Alföld déli, valamint keleti, északkeleti részén, a Dél-Dunántúl határ menti térségeiben, valamint a Kisalföld déli részén találhatók, ahol arányuk 13-19% körül alakult. A mezőgazdaság által megtermelt **bruttó hozzáadott érték aránya** szintén az ország déli részén, a Békéstől Tolna megyéig húzódó térségben a legmagasabb. Itt a 10%-ot is eléri, ezzel szemben Pest megyében (2%) a legalacsonyabb.

Ipar és építőipar

A **foglalkoztatottak** 32,8%-a az ipar és építőipar szektorában talált magának munkát. Komárom-Esztergom megye 46,3%-os értéke kimagasló volt,

Az ipar és az építőipar aránya a foglalkoztatásból és a bruttó hozzáadott értékből, 2007

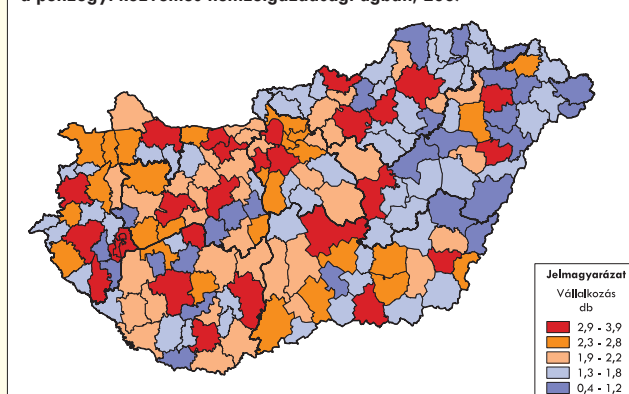
ezen kívül erős ipari, építőipari arculat jellemezte Fejér, Vas és Nógrád megye foglalkozási szerkezetét is. Kiugróan alacsony, mindössze 19%-os volt az ipar szerepe a főváros foglalkoztatásában. Az **ipar és építőipar hozzáadott értéke** is Komárom-Esztergom megyében volt a leginkább meghatározó, az összes BHÉ közel 60%-át érte el, de Fejér és Győr-Moson-Sopron megyében is 50% körül alakult. Mindössze e három megyében nem a szolgáltatások szektora állította elő a hozzáadott érték legnagyobb részét. Eközben az ipar, a BHÉ termelésében a főváros mellett, Somogy, Baranya és Békés megyében játszotta a legkisebb szerepet. Az **építőipar a bruttó hozzáadott értéke** alapján a Közép-magyarországi régióban volt a legjelentősebb. Az összes építőipari BHÉ (1 017 milliárd Ft) 27%-a a fővárosban, 14%-a pedig Pest megyében jött létre. Az építőipari hozzáadott érték 5-5%-át állították elő Győr-Moson-Sopron, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyében, míg elhanyagolható szerepet játszott részesedéssel (1-1%)

Nógrád és Zala megye esetében. 2007-ben Budapest, Hajdú-Bihar és Pest megyékben koncentrált az **építőipari beruházások** több mint fele. Hajdú-Bihar megye különösen nagyot lépett előre 2006-hoz képest, amiben jelentős szerepet játszott az M3-as autópálya az év végén elkészült Görbeháza–Nyíregyháza szakasza.

Szolgáltatások

A szolgáltatási szektor hazánkban a legnagyobb foglalkoztató és az értéktértermelésben is a legjelentősebb ágazat. 2007-ben a fővárosban a **foglalkoztatottaknak** már a 80,4%-a ebben szektorban dolgozott, de az országos átlag is 62,4% volt. A főváros után többnyire a kevésbé fejlett megyékben meghatározó még: Pest, Csongrád, Baranya, Somogy és Hajdú-Bihar megyében. Ugyanakkor az ipari jellegű Komárom-Esztergom megye az egyetlen, ahol a terciér szektorban dolgozók aránya 50% alatt volt 2007-ben. A szolgáltatások

1000 lakosra jutó működő vállalkozások száma a pénzügyi közvetítés nemzetgazdasági ágban, 2007

szektora a megyék döntő többségében a **bruttó hozzáadott érték** megtermelésében a legjelentősebb volt: Budapesten 82%-át, Somogy megyében 69%-át, Csongrád, Hajdú-Bihar, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 63-65%-át adta az összes hozzáadott értéknek. Az 1000 lakosra jutó **működő pénzügyi vállalkozások száma** 2,1 db volt, területileg leginkább nagyváros-vidék ellentétet mutatott. A pénzügyi tevékenység leginkább a megyeszékhelyek kistérségeiben, a főváros közvetlen agglomerációjában, illetve a nyugat- és közép-dunántúli kistérségekben volt elterjedt.

Turizmus

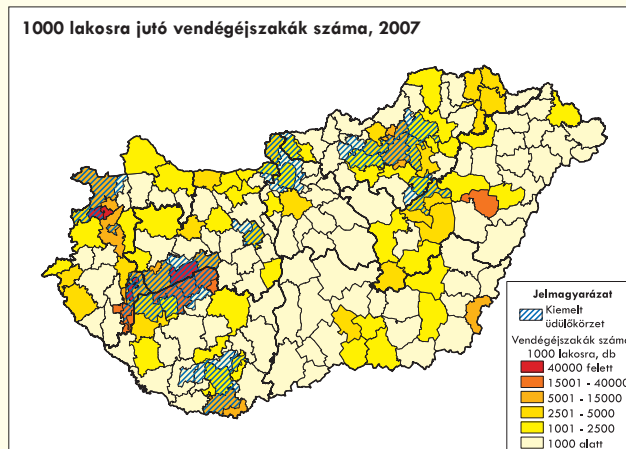
2007-ben is a korábbi évekhez hasonlóan alakult a **vendégforgalom** területi képe. Erőteljes a területi koncentráció, változatlanul abszolút vonzerőnek minősülő desztinációink (nemzetközi versenyképességű gyógyfürdőink kistérségei – Hévízi, Csepregi, Zalakarosi, Hajdúszoboszlói, Siklói,

Gyulai, Sárvári; Balaton-parti tradicionális fürdőtelepüléseinket tömörítő kistérségek – Balatonfüredi, Balatonföldvári, Siófoki, Fonyódi, Keszthelyi, Balatonalmádi stb.); illetve a főváros álltak 2007-ben a kistérségi rangsor élén. A rangsor ellenpólusát a turisztikailag kevésbé preferált belső és külső periferiális fekvésű területek (ukrán-magyar és román-magyar határszakaszok, a horvát és szerb határvidék, az Alföld, illetve a Dunántúl belső perifériáinak minősülő kistérségei) adták, jellemzően 400 fő alatti vendégéjszaka számmal ezer főre vetítve.

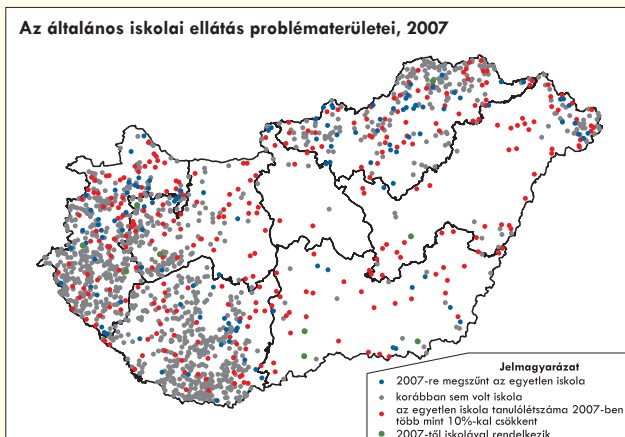
Az 1000 főre jutó **szálláshely-kapacitás** is az erőteljes területi koncentráció irányába mutatott. A legnagyobb kapacitás-értékekkel bíró térségek között találtuk a legfontosabb idegenforgalmi desztináció-térségeinket (a Balaton térségét, kiemelt üdülőkörzeteinket) 1000 feletti értékkel. Az idegenforgalmi infrastruktúra fejlesztési szükségleteire világít rá ugyanakkor az 50 alatti értéket mutató kistérségek nagy száma.

Képzés

A gazdasági versenyképesség alapvetően függ a megfelelő képzettségű munkaerőtől, amit csak a magas szintű és elérhető oktatás biztosíthat. Az általános iskolás korú korosztály létszámának folyamatos csökkenése miatt 6 régióban 2500 és 4000 fő között csökkent, míg Dél-Dunántúlon 100 fővel nőtt az **általános iskolások** száma. Egy év alatt 173-mal csökkentették az általános iskolai feladatellátási helyek számát, így 2007-ben 119 település maradt iskola nélkül. Legjobban Észak-Magyarországon csökkent, 42-vel az **általános iskolák** száma. Egyedül Komárom-Esztergom és Pest me-

Az általános iskolai ellátás problématerületei, 2007

gyében nőtt minimális mértékben a számuk.

Az **oktatás közép szintjén** a gimnáziumok és szakközépiskolák tanulólétszáma 534 ezer főre nőtt, a szakiskolásoké tovább csökkent (134 ezerre), igaz a változás éves szinten 1-2 ezer fő volt csupán.

2007-ben a **felsőoktatásban** összesen 396,3

Hallgatói létszámok a felsőoktatásban, 2007

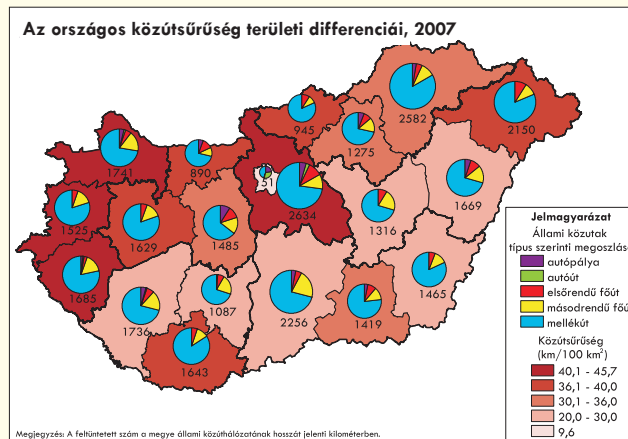

ezren vettek részt, ez az előző évhez képest jelentős, mintegy 18,4 ezres csökkenést jelent. A csökkenés minden régióban megfigyelhető, legnagyobb mértékű Közép-Magyarországon (kb. 4400 fő), legkisebb mértékű Közép-Dunántúlon volt (kb. 1500 fő). Továbbra is meghatározó Közép-Magyarország szerepe, ahol a hallgatók 44,3%-a, mintegy 175 ezer fő végezte tanulmányait 2007-ben.

Közlekedés és kommunikáció

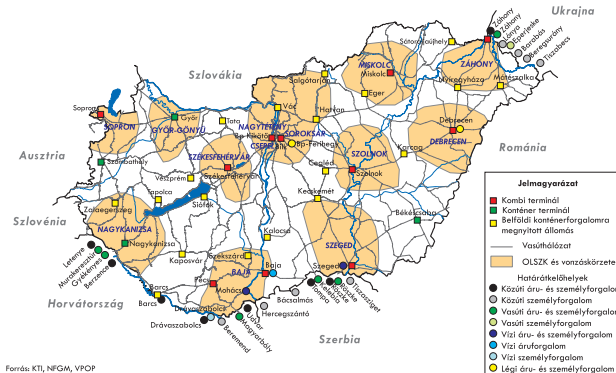
A fejlődés stratégiai jelentőségű tényezője minden területi szinten az elérhetőség. A **gyorsforgalmi úthálózat** 2007 végére elérte az 1032 km-t. Folytatódott az M3-as, M6-os, M7-es és M8-as

Az országos közútsűrűség területi differenciái, 2007

autópályák építése így összesen 76,4 km-rel nőtt az autópálya-hálózat, főleg a keleti és délnyugati országrész elérhetősége javult a főváros irányából. A többi közútfejlesztés főként felújítást, többsávosítást jelent, leginkább Borsod-Abaúj-Zemplén,

Magyarországi kombiterminálok, Országos Logisztikai Szolgáltató Központok és az EU külső határszakaszán működő határátkelők, 2007

Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun és Békés megyékben.

A **vasúthálózat** 2007-ben is 7896 km volt. Új vonal nem épült, csupán rekonstrukciós munkák folytak a Budapest-Cegléd-Szolnok, a Budapest-Újszász-Szolnok, a Cegléd-Kecskemét, a Boba-

Bajánsenye, a Szajol-Mezőtúr, a Békéscsaba-Lőkösháza és a Budapest-Esztergom szakaszon, a Budapest-Székesfehérvár vonal Érd környéki részén, és zajlott a budapesti Északi összekötő vasúti híd felújítása.

A vízi közlekedés a Dunán a legjelentősebb, amely Helsinki folyosónak számít. A legnagyobb **kikötői beruházások** Győr-Gönyű, Csepeli Szabadkikötő, Mohács és Baja kikötőinek továbbfejlesztése volt 2007-ben.

Hazánkban 6 nemzetközi forgalmat bonyolító **repülőtér** működik: a budapest-ferihegyi, a debreceni, a győr-péri, a pécs-pogányi, a nyíregyházi és a sármelléki. Ezek közül csupán Ferihegy forgalma kiemelkedő, amelynek utasforgalma 2007-ben 8,3 millió fő volt, a repülőgép-forgalom pedig 2007-re elérte a 130 ezret.

Az **áruszállítás** közlekedési ágak közötti megoszlása a közút dominanciáját mutatta: közel 67%-a közúton, 18%-a vasúton, 11%-a csővezetéken keresztül és 4%-a vízi úton történt.

2007 júniusában a **mobiltelefon** előfizetések száma meghaladta a magyar lakosság számát és 10,2 millióra emelkedett. Így 100 főre már 101,7 előfizetés jutott, ami egy év alatt 2,6%-os növekedést jelentett. A **kábeltelevízió ellátottság** 2006 és 2007 között a régiók többségében már csökkent. A Dunántúl mindhárom régiójában, valamint Észak-Magyarországon csökkenés, míg az alföldi régiókban és Közép-Magyarországon egyelőre még növekedés történt.

Kábeltelevízióval rendelkező lakások aránya, 2007

